

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

Scrúdú na hArdteistiméireachta, 2014

EACNAMAÍOCHT BHAILE – EOLAÍOCH AGUS SÓISIALTA

GNÁTHLEIBHÉAL

STAMPA AN IONAIID

DÉ CÉADAOIN, 4 MEITHEAMH – TRÁTHNÓNA, 2.00 go dtí 4.30

280/320 MARC

Treoracha d'Iarrthóirí

Roinn A Tá **dhá cheist déag** sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí **deich** gceist ar bith a fhreagairt.
Tá **6** marc ag gabháil le gach ceist.
Scríobh do chuid freagraí sna spásanna atá ann dóibh ar an scrúdpháipéar.

Roinn B Tá **cúig** cheist sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí **Ceist 1** agus **dhá cheist** ar bith eile a fhreagairt.
Tá **80** marc ag gabháil le **Ceist 1**.
Tá **50** marc an ceann ag gabháil leis na **Ceisteanna 2, 3, 4 agus 5**.
Scríobh do chuid freagraí sa fhreagarleabhar ar leith atá curtha ar fáil.

Roinn C Tá **trí** cheist sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí **ceist amháin** ar ábhar rognach a fhreagairt, ar a n-áirítear **cuid (a)** den cheist sin mar aon le **cuid (b)** nó **cuid (c)**.
Iarrthóirí a chuir isteach obair chúrsa i dTeicstlí, Faisean agus Dearadh le haghaidh a scrúdaithe, is í Ceist 2 amháin as an roinn seo a gceadaítear dóibh tabhairt fúithi.
Tá **80** marc an ceann ag gabháil leis na hábhair rognacha **1 agus 3**.
Tá **40** marc ag gabháil le hábhar rognach **2**.
Scríobh do chuid freagraí sa fhreagarleabhar ar leith atá curtha ar fáil.

Ní mór duit do scrúdpháipéar a thabhairt ar ais le do fhreagarleabhar ag deireadh an scrúdaithe.

Roinn A

Freagair **deich** gceist ar bith as an roinn seo.
Tá 6 mharc ag gabháil le gach ceist.
Scríobh do chuid freagraí sna spásanna atá ann dóibh.

1. Maidir le saillte cuir in iúl le tic (✓) cé acu fíor **nó** bréagach atá **gach** ceann de na ráitis seo a leanas. (6)

	Fíor	Bréagach
Tá an dúil nítrigin i saillte.		
Déantar aigéid shailleacha riachtanacha sa chorp.		
Faightear aigéid shailleacha óimige 3 in iasc olúil.		

2. Ainmnigh **dhá** aicme vitimíní agus luaigh sampla **amháin** de gach aicme. (6)

Aicme	Sampla
1.	1.
2.	2.

3. Liostaigh **dhá** fheidhm bhitheolaíocha d'iarann. (6)

(i) _____

(ii) _____

Ainmnigh **dhá** fhoínse mhaithe chothaitheacha d'iarann.

(i) _____ (ii) _____

4. Cuir in iúl le tic (✓) cé acu fíor **nó** bréagach atá **gach** ceann de na ráitis seo a leanas. (6)

	Fíor	Bréagach
Is féidir diaibéiteas a fháil de thoradh stíleanna maireachtála neamhghníomhacha agus aistí bia míshláintiúla.		
Faightear galar putóige trí bhianna le neart snáithín a ithe.		
Ceaptar gur duine murtallach é duine a bhfuil a m(h)eáchan 20% nó níos mó ná an meáchan atá molta.		

5. Cuir tic (✓) le cé acu cinn de na cothaithe seo a leanas **nach** bhfuil le fáil i gcáis. (6)

Próitéin	Vitimín C	Cailciam

Luaigh **dhá** thionchar a bhaineann le cócaráil ar cháis.

- (i) _____
- (ii) _____

6. Bain úsáid as na focail atá liostaithe thíos chun na ráitis seo a leanas a chomhlánú maidir le feoil a ullmhú agus a chócaráil. (6)

dínádúrúchán, mionú, collaigin

Cabhraíonn _____ le briseadh suas na snáithíní i ngearrthacha feola atá ábhairín ríghin.

Le linn na cócarála athraítear _____ go geilitín agus éiríonn an fheoil bog.

Athraíonn an dath ó dhearg go donn mar gheall ar _____ na mióglóibine.

7. Luaigh **trí** athrú i nósanna itheacháin mhuintir na hÉireann le blianta beaga anuas. (6)

- (i) _____
- (ii) _____
- (iii) _____

8. Míneigh an téarma *bianna breisluacha*. (6)

Tabhair **dhá** shampla de bhianna breisluacha a dhíoltar in ollmhargaí.

(i) _____

(ii) _____

9. Ainmnítear thíos trí chuid d'oigheann micreathonnach. Meaitseáil **gach** cuid leis an bhfeidhm chúí sa tábla. (6)

tonntreoraí, caschlár, maighnéatrón

Feidhm	Cuid
Athraíonn sé seo an fuinneamh leictreach ina fhuinneamh micreathoinne.	
Treoraíonn sé seo na micreathonnta isteach san oigheann.	
Rothlaíonn sé ar mhaithe le cócaráil chothrom an bhia.	

10. Míneigh an téarma *ÍMAT*. (6)

Tabhair **dhá** shampla den chaoi a n-úsáideann an rialtas ranníocaíochtaí ÍMAT.

(i) _____

(ii) _____

11. Ainmnigh snáithín nádúrtha **amháin** agus snáithín sintéiseach **amháin**. (6)

Snáithín Nádúrtha	Snáithín Sintéiseach

Mínigh cén fáth a mbaintear úsáid choiteann as snáithíní nádúrtha i dteicstílí tí.

---

12. Ainmnigh comhlacht reachtúil **amháin** agus comhlacht deonach **amháin** a dhéileálann le cosaint tomhaltóirí. (6)

Comhlacht reachtúil _____

Comhlacht deonach _____

Roinn B

Freagair Ceist 1 agus dhá cheist ar bith eile as an roinn seo.

Tá 80 marc ag gabháil le Ceist 1. Tá 50 marc an ceann ag gabháil leis na Ceisteanna 2, 3, 4 agus 5.

1. Sa tábla thíos léirítear an cion carbaihiodráite, próitéine agus saille i raon mias feola réamhdhéanta. *(suiomh gréasáin Údarás Sábháilteachta Bia na hÉireann)*

Mias	Carbaihiodráit	Próitéin	Saille
Lasáinne Mhairteola	11.8g	8.1g	8.9g
Sicín Milis Searbh & Rís	20.0g	6.8g	0.4g
Burgar le Cáis	27.1g	14.2g	3.2g

- (a) Agus an t-eolas atá curtha ar fáil sa tábla thuas á úsáid agat, luaigh an mhias a mholfá mar bhéile don teaghlach. Mínigh **trí** chúis le do rogha. (18)
- (b) Tabhair cuntas ar charbaihiodráití faoi **gach** ceann de na ceannteidil seo a leanas:
- aicmiú
  - foinsí sa réim bia
  - feidhmeanna sa chorp
  - airíonna. (30)
- (c) Tabhair breac-chuntas ar **thrí** bhealach inar féidir le duine a chinntiú go dtógann sé/sí dóthain snáithín ina réim bia. (12)
- (d) Pléigh conas a d'fhéadfadh tionchar a bheith ag **gach** ceann díobh seo a leanas ar an tomhaltóir nuair a bhíonn torthaí agus glasraí úrá á gceannach aige/aici:
- costas
  - scileanna
  - an t-am atá ar fáil don ullmhúchán
  - spás stórála. (20)

2. I gcás an chuid is mó de thomhaltóirí, bíonn bainne agus táirgí déiríochta mar chuid lárnach de réim bia dhea-chothromaithe.

- (a) Tabhair cuntas ar an luach cothaitheach **agus** ar an luach diaitéiteach i mbainne. (20)
- (b) Mínigh an difríocht idir bainne gan bhearradh, bainne bearrtha agus bainne treisithe. (12)
- (c) Agus aird á tabhairt ar na treoirlínte reatha maidir le bia sláintiúil a ithe, agus ar an riachtanas do chailíní sna déaga an méid cailciam a thógann siad a mhéadú, pleanáil biachlár (3 bhéile) aon lae amháin do chailín ar déagóir í. (18)

3. Ní compord go babhla deas te anraith úrdhéanta.

- (a) Ainmnigh **dhá** aicme anraith de dhéantús baile **agus** tabhair sampla **amháin** de **gach** aicme. (14)
- (b) Tabhair breac-chuntas ar:
- (i) raon na n-anraithí saoráideacha atá ar fáil don tomhaltóir
  - (ii) na buntáistí **agus** na míbhuntáistí a bhaineann le hanraithí saoráideacha. (24)
- (c) Déan meas ar an ról atá ag lipéadú bia chun cabhrú leis an tomhaltóir agus anraithí saoráideacha á gceannach aige / aici. (12)

4. Is tomhaltóirí freagracha iad Pól agus Gearóidín agus tá sé beartaithe acu teach nua a cheannach.

- (a) Mínigh conas a bheadh tionchar ag **gach** ceann díobh seo a leanas ar Phól agus ar Ghearóidín agus iad ag pleanáil chun an teach nua a cheannach:
- costas
  - méid an tí / árasáin agus cineál an tí / árasáin
  - suíomh / timpeallacht
  - treochtaí sna forbairtí tithíochta. (20)
- (b) (i) Ainmnigh **dhá** chineál éagsúla truaillithe a d'fhéadfadh fadhbanna a chothú do shealbhóirí tí.
- (ii) Luaigh an tionchar ar an timpeallacht a bhaineann le **gach** cineál truaillithe a d'ainmnigh tú. (20)
- (c) Ainmnigh agus tabhair sonraí faoi thionscnamh **amháin** a bhfuil sé mar aidhm aige timpeallacht ghlas ghlan a chur chun cinn. (10)

5. Tá nósanna pósta éagsúla i gcultúir éagsúla, agus siombailí is ea mórán díobh den rud céanna; an lánúin ag tosú amach ar shaol nua i dteannta a chéile.

- (a) Mínigh **trí** bhealach a bhféadfadh difríocht a bheith idir nósanna pósta i gcultúir éagsúla. (18)
- (b) Pléigh **ceithre** choinníoll atá riachtanach le go mbeidh pósadh in Éirinn bailí de réir dlí. (20)
- (c) Tabhair breac-chuntas ar an ról atá ag **gach** ceann díobh seo a leanas maidir le hullmhú don phósadh:
- an scoil
  - cúrsaí ullmhúcháin don phósadh. (12)

Roinn C

Freagair ceist amháin as an roinn seo.

Iarrthóirí a chuir isteach obair chúrsa i dTeicstílí, Faisean agus Dearadh le haghaidh a scrúdaithe, is í Ceist 2 amháin as an roinn seo a gceadaítear dóibh tabhairt fúithi.

Ábhar Roghnach 1 – Dearadh agus Bainistíocht Tí (80 marc)

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo 1(a) agus 1(b) nó 1(c) a fhreagairt.

1.(a) Sa léaráidí thíos taispeántar bosca méadair agus mionscoradáin ciorcaid.

Bosca Méadair

Mionscoradáin Ciorcaid

- (i) Mínigh conas a thagann an leictreachas isteach sa teach. Bíodh tagairt agat don bhosca méadair **agus** do na mionscoradáin ciorcaid. (18)
- (ii) I dtaca le leictreachas mínigh **gach** ceann díobh seo a leanas:
- fiús
  - cileavata in aghaidh na huairé (kWh)
  - voltas. (12)
- (iii) Tabhair breac-chuntas ar **cheithre** threoirlíne maidir le leictreachas a úsáid go sábháilte sa teach. (20)

agus

1.(b) Tá conláistí chomh tábhachtach le tithíocht ar ardchaighdeán agus ní mór go mbeidís curtha ar fáil go luath i saol pobail nuabhunaithe.

- (i) Pléigh soláthar conláistí i bhforbairtí nua tithíochta. (12)
- (ii) Tabhair sonraí de na riachtanais tithíochta do **gach** cineál acu seo a leanas:
- duine óg singil
  - lánúin atá ar scor
  - teaghlach ina bhfuil páistí óga. (18)

nó

1.(c) Má bhíonn soilsiú maith nádúrtha sa teach, sábháiltear ar an leictreachas, laghdaítear ar thuirse na súl agus mothaíonn daoine níos fearr ina gcorp agus ina n-aighe.

- (i) Déan cur síos ar **thrí** mhodh chun an méid solais nádúrtha a thagann isteach i dteach a uasmhéadú (a mhéadú). (15)
- (ii) Tabhair cuntas ar na tosca ba chóir a chur san áireamh agus córas soilsithe á phleanáil do sheomra codlata a ndéanann déagóir staidéar ann. (15)

Ábhar Roghnach 2 – Teicstílí, Faisean agus Dearadh (40 marc)

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo 2(a) agus 2(b) nó 2(c) a fhreagairt.

2.(a) An chéad imprisean a dhéanann tú ar fhostóir féideartha is ea an ceann is tábhachtaí. Sin an fáth a bhfuil sé tábhachtach a bheith gléasta go cuí mar dhuine gairmiúil agus tú ag dul faoi agallamh, is cuma cén timpeallacht oibre a bhíonn i gceist.

(i) Tarraing sceitse **agus** déan cur síos ar fheisteas dhá bhall a bheadh oiriúnach le caitheamh agus tú ag dul faoi agallamh do phost. (12)

(ii) Mol fabraic oiriúnach don fheisteas **agus** tabhair cúis le do fhreagra. (6)

(iii) Ainmnigh **agus** mínigh prionsabal **amháin** deartha a thaispeántar i do sceitse. (7)

agus

2.(b) Is féidir caithimh aimsire a thiontú ina ngnóthais le linn tréimhsí nuair a bhíonn cúlú eacnamaíochta ann.

(i) Pléigh an ról atá ag gnólachtaí beaga **agus** ag tionscail tí/baile i dtionscal faisin na hÉireann. (9)

(ii) Déan cur síos ar **dhá** dheis gairme sa tionscal éadaigh agus faisin. (6)

nó

2.(c) Is féidir fabraicí a chóireáil le bailchríocha fabraice ar leith ar chúiseanna éagsúla.

(i) Mínigh cén fáth a n-úsáidtear bailchríocha fabraice agus fabraicí á ndéanamh. (5)

(ii) Ainmnigh **dhá** bhailchríoch fabraice **agus** déan cur síos orthu. (10)

Ábhar Roghnach 3 – Staidéar Sóisialta (80 marc)

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo 3(a) agus 3(b) nó 3(c) a fhreagairt.

3.(a) In Éirinn go luath sna 1960idí ní raibh ach 5% de mhná i bhfostaíocht íoctha. Anois oibríonn 56% de mhná lasmuigh den teach. (*Irish Times, Meitheamh 2013, Pobalbhreith MRBI 2013*)

- (i) Déan plé ar **cheithre** thoisic a bhfuil baint acu leis an 56% de mhná a bheith i bhfostaíocht íoctha in Éirinn sa lá atá inniu ann. (20)
- (ii) Pléigh an tionchar a bhíonn ag teaghlaigh a bhfuil an bheirt tuismitheoirí ag tuilleamh ioncaim iontu, ar shaol an teaghlaigh féin.
Déan tagairt:
- do ró-ualú ról
  - do choimhlint ról
  - do dháileadh freagrachtaí tuismitheoirí agus cúram baile. (20)
- (iii) Scríobh nóta eolasach ar an bhForlónadh Ioncam Teaghlaigh (FIS). (10)

agus

3.(b) Tá níos lú airgid le caitheamh ag tomhaltóirí, agus tá tionchar aige seo ar a stíleanna maireachtála agus a nósanna fóillíochta.

- (i) Déan meas ar cé chomh tábhachtach is atá an fhóillíocht do gach ball den teaghlach agus luaigh an tionchar atá ag an gcúlú eacnamaíochta ar ghníomhaíochtaí fóillíochta an teaghlaigh. (20)
- (ii) Tabhair breac-chuntas ar an gcaoi a bhféadfadh gníomhaíochtaí fóillíochta cur le forbairt an duine aonair. (10)

nó

3.(c) ‘Tá daoine ag maireachtáil go beo bocht mura bhfuil dóthain airgid acu le rudaí a dhéanamh a ndéanann an chuid is mó de mhuintir na hÉireann talamh slán díobh.’ (*An Ghníomhaireacht do Chomhrac na Bochtaine*)

- (i) Déan plé ar **cheithre** cinn de na príomhchúiseanna a bhfuil an bhochtaineacht fós mar ghné shuntasach de shochaí na hÉireann. (20)
- (ii) Ainmnigh agus tabhair sonraí faoi ghníomhaireacht dheonach náisiúnta **amháin** a thugann tacaíocht dóibh siúd atá i mbaol na bochtaineachta. (10)

Leathanach Bán